

THE ANT LASIUS (AUSTROLASIUS) REGINAE FABER, 1967, NEW FOR
CZECHOSLOVAKIA
(HYMENOPTERA)

Petr Werner

Lasius reginae Faber spolu s Lasius carniolicus Mayr náleží do podrodu Austrolasius, popsaného Faberem (1967). Charakteristickým znakem podrodu Austrolasius je tvar stopky : u dělnic, samic i samců je stopka nízká, tlustá, není šupinovitá. Samice tohoto podrodu jsou velmi malé, jejich velikost se prakticky shoduje s velikostí dělnic. Dělnice jsou na první pohled velikostí (3,2 - 3,7 mm) a žlutým zbarvením těla podobné dělnicím L.flavus (F.), ale již v přírodě se snadno poznají podle charakteristického citrusového zápachu při podráždění.

L.reginae Faber byl popsán poměrně nedávno z dolního Rakouska (Faber, 1967) a je velmi podobný příbuznému druhu L.carniolicus Mayr. Liší se od něho nejmarkantněji tím, že samice nemají odstávající ochlupení na scapech tykadel a na holeních a stěhnech stř. a zad. páru noh. Rozdíl mezi těmito dvěma druhy stanovil u všech tří kast detailně Faber.

Jak se zdá z dosavadních pozorování, je L.carniolicus Mayr dočasným sociálním parazitem u L.flavus (F.), zatímco L.reginae Faber je dočasným sociálním parazitem u L.alienus (Först.).

L.carniolicus Mayr je rozšířen po celé palearktické oblasti: je znám z NDR (Jordan, 1968), z Polska, Francie, Itálie, Jugoslávie, Švýcarska, Švédska (o. Gotland), Afghanistánu, ze Sovětského Svazu od Uralu a Kavkazu přes stř. Asii až po Dálný Východ (Wilson, 1955). Nebyl zjištěn v Anglii, sev. Africe a Japonsku. Vzhledem k popisu příbuzného druhu L.reginae Faber však bude nutné zrevidovat všechny dosavadní nálezy L.carniolicus Mayr.

L.reginae Faber byl dosud znám jen z jediné lokality v Rakousku. V ČSSR nalezl v roce 1976 v Prokopském údolí u Prahy J. Slavík několik kolonií L.reginae Faber, a to pod kameny na jižně exponovaném svahu stepního charakteru. Větší části hnízd bývají hluboko v zemi a za normálního slunečného počasí je přímo pod kameny jen minimální množství dělnic. Okřídlení jedinci byli pozorováni v hnízdech v srpnu.

Na základě tohoto překvapivého nálezu jsem provedl revizi sbírek Nár. Muzea v Praze a věnoval jsem větší pozornost literárním údajům o rodu Lasius na území Československa. Tato práce přinesla několik zajímavých výsledků.

Je totiž velmi pravděpodobné, že první nález L.reginae Faber na

našem území učinil v roce 1930 Krása na Homoli u Vraného n.Vlt. Nalezl jednu physogastrickou samici v hnízdě L.alienus (Först.), kterou Záleský určil jako L.alienus (Först.). Z vyobrazení a popisu tohoto exempláře (Záleský, 1937) je zřejmé, že se muselo s nejvyšší pravděpodobností jednat o physogastrickou samici L.reginae Faber; královny tohoto druhu bývají silně physogastrické, podobně jako u Anergates atratulus (Schenck). Zmíněný exemplář se však pravděpodobně ztratil.

Ve sbírkách Nár. Muzea v Praze jsou uloženy dělnice L.reginae Faber, které Záleský sbíral ve Vraném a v Trenčíně, určil je však chybně jako L.flavus (F.).

Uvádím tedy československé lokality L.reginae Faber: Bohemia c., Vrané n.Vlt. 1937, 18 ♂♂, M.Záleský lgt., Praha-Prokopské údolí 28.8. 1976, četné ♂♂, ♀♀, ♂♂, J.Slavík lgt.; Slovakia occ., Trenčín 24.7.1937 9 ♂♂, M.Záleský lgt.

Je pravděpodobné, že L.reginae Faber se u nás i jinde vyskytuje hojněji, bývá však asi přehlížen pro skrytý způsob života a zaměňován s podobně vyhlížejícím druhem L.flavus (F.).

Na závěr děkuji K.Samšíňákovi za zapůjčení srovnávacího materiálu, P. Mikulovi za umožnění studia sbírek Nár.Muzea v Praze a J.Slavíkovi za všestrannou spolupráci.

S u m m a r y

The ant Lasius (Austrolasius) reginae Faber, 1967 hitherto known only from Austria is recorded from Czechoslovakia for the first time. The czechoslovak localities are named (Bohemia c., Vrané and Prague-Prokop valey; Slovakia occ., Trenčín). Some systematical, zoogeographical and biological features of this subgenus and its species are given.

L i t é r a t u r a

- F a b e r W., 1967: Beiträge zur Kenntnis sozialparasitischer Ameisen I. Pflanzenschutz Ber., 36: 73 - 107
J o r d a n K.H.C., 1968: Die Ameisenfauna der Oberlausitz. Abh.Ber. Naturkundemus. Görlitz, 43: 1 - 19
W i l s o n E.O., 1955: A monographic revision of the ant genus Lasius. Bull. Mus. Comp. Zool. Harv. Coll., 113: 1 - 205
Z á l e s k ý M., 1937: Biophysogastrie u mravence L.niger alienus. Příroda, 30: 71 - 73

Adresa autora (Address of the Author) :

Petr Werner, Kafkova 35, 160 00 Praha 6.